

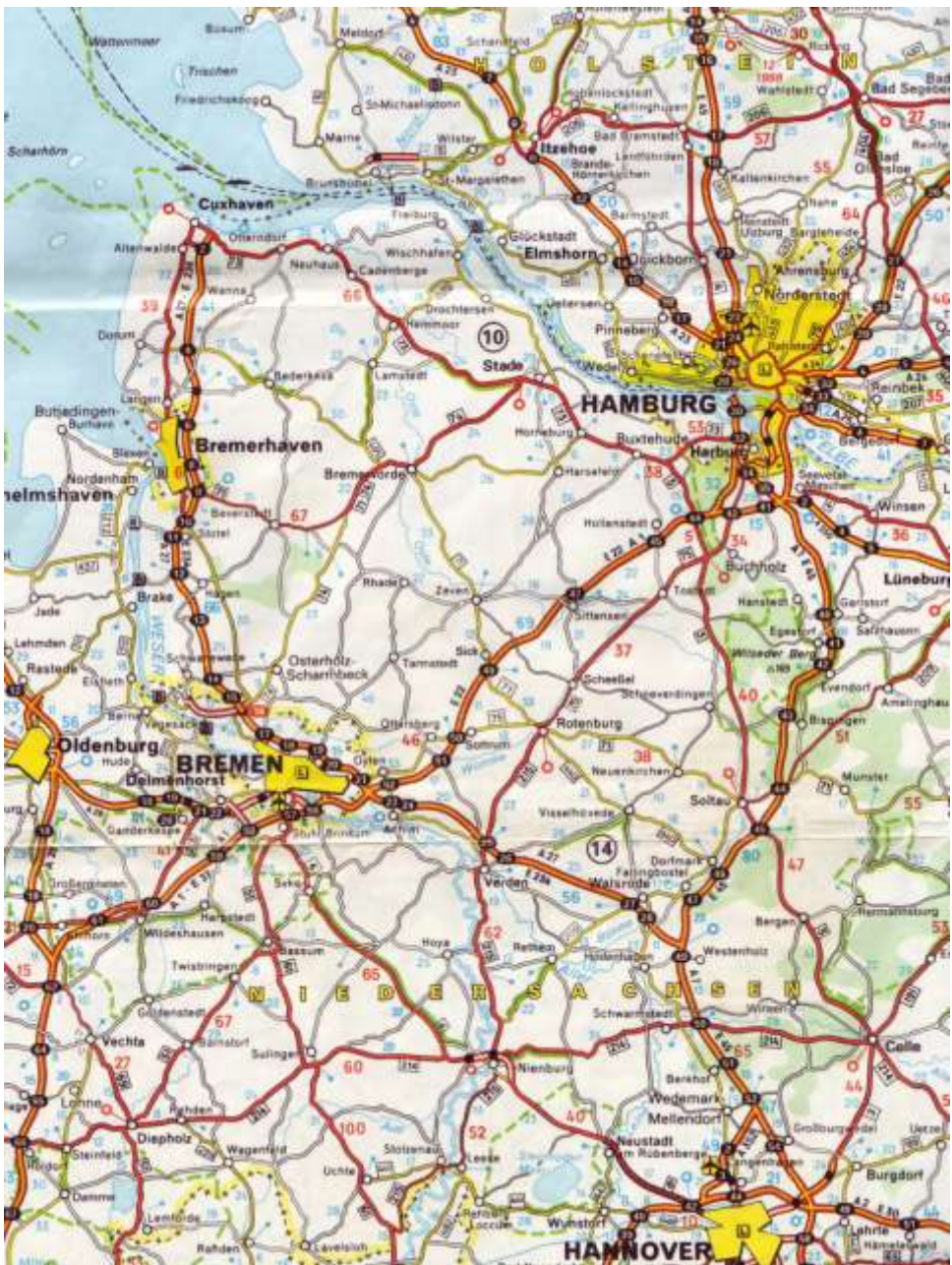
BYL JSEM NA NUCENÝCH PRACÍCH V REICHU

Alois Bačák

Příloha Budišovského zpravodaje č. 3/2007

30. 9. 2007

Nacistické Německo mělo problémy s nedostatkem pracovních sil již před vypuknutím 2. světové války, ty se prohloubily po odvodu německých mužů do armády. Proto byly prováděny individuální náborů, díky kterým pracovalo v Říši na jaře 1941 přes 1,5 milionu zahraničních dělníků.

Na jaře 1942 byly zavedeny hromadné nucené náborů, takže již v srpnu 1942 pracovalo v německých podnicích 3,4 miliony zahraničních dělníků a během dalšího půl roku vzrostl počet nuceně nasazených o další 2 miliony.

Odhaduje se, že z celé Evropy bylo za 2. světové války nuceně nasazeno 13,5 milionů lidí, z toho z Protektorátu Čechy a Morava kolem 640 tisíc. Tomu, kdo odmítl pracovat, hrozila pokuta, vězení nebo odsun do koncentračního tábora.

Továrny a blízké ubytovny se často stávaly cílem spojeneckých náletů. Mnoho mladých mužů bylo rovněž zařazeno do německých útvarů protiletectvé obrany a technických jednotek. V závěru války pracovali nuceně nasazeni i při výkopových pracích. Nedobrovolně se jich účastnilo 50 tisíc mladých mužů, respektive středoškolských studentů. Od roku 1944, kdy docházelo ke stále intenzivnějšímu bombardování továren, využívali mladí lidé nepřehledných situací a prchali domů, kde se však byli nuceni ukrývat před gestapem.

Z totálního nasazení se nevrátilo zhruba 6000 Čechů a přibližně 60 000 českých občanů zemřelo do dvou let po návratu domů z nucených prací na následky vyčerpání či infekčních chorob.

Byl jsem na nucených pracích v Reichu

V době, kdy jsem pracoval v Holáskách u Brna, mi přišlo v září 1942 pozvání na pracovní úřad v Třebíči. Jednalo se o odvody na nucené práce. K odvodům šly především ročníky 1921 a 1922, později v Německu jsem se setkal s kluky, kteří byli i o 9 let starší než já. Po odvodech jsme byli rozmístěni především do Rakouska a Německa (např. Zdena Šlesingerů a Jan Vápeníček jeli do Rakouska). U odvodu jsme byli v pondělí, zde jsme se spolu s Františkem Matouškem dozvěděli, že již ve středu téhož týdne musíme čekat v Třebíči na vlak směřující do Německa, kde naši cílovou stanicí byl Baumholder, nedaleko Ludwigshafenu. I přes to, že jsme nevěděli, na jak dlouho to bude, bylo pro mne výhodou, že jsem byl mladý a především bez závazků.

V Třebíči jsme nastoupili do vlaku, který vyjížděl z Brna, přes Třebíč, Jihlavu, Jindřichův Hradec, České Budějovice, Plzeň a Norimberk. Jeli jsme většinou jednu až dvě hodiny v noci. potom byl vlak odstaven na vedlejší kolej, kde jsme čekali, až se trať znovu uvolní. Jak jsem se již zmínil, vyjeli jsme ve středu v 10 hod a do cílové stanice v Baumholderu jsme přijeli v neděli ráno.

Stály zde betonové pevnosti, které vypadaly jak krtčí hromádky. Ve značně poničené a vypálené vesnici byly lágry, do kterých jsme se sjížděli. Pobyli jsme zde 14 dní. Zde jsme si mohli vybrat, jestli chceme jet do Francie kopat zákopy, nebo zůstat v Německu a tady pracovat na stavbách budov, které se budovaly namísto zničených po náletech, nebo jít pracovat do Norska. (Do Norska se dostali Laďa Votoupalů a Adolf Novotný ze Studnic. Laďa mi po našem návratu domů říkal: „Lojziku, tam byly mrazy až 40 stupňů.“) Já jsem si vybral Německo. V Baumholderu přišel do sálu, kde nás byla ubytována stovka ve

třech řadách postelí nad sebou, tlumočnick a ptá se – kdo je tady krejčí? Přihlásil jsem se a on mi povídá – tak pojď. Potřeboval přešít výložky z hauptmana na majora. A jako krejčí jsem nakonec skončil i u štábu. V Baumholderu jsem se rozešel s Frantou Matouškem, který se vydal do Mainzu. Moje cesta vedla nejprve do Fridrichzhelfu (vedle Mannheimu), kde jsem byl zařazen do oddílu Arbeitsbatallion L 12 a s tímto oddílem zde prodělal základní výcvik. Po něm jsme se přemístili do Harburgu, odkud jsme se asi po měsíci stěhovali do Brém.

Lágru v Brémách 1943, A. Bačák vpravo třetí odspodu

Když jsme tam přijeli, nebyla dílna ještě zavedena, takže jsme dělali práce, které byly potřeba. Já jsem dostal na starost zametání lágru a vzhledem k tomu, že bylo chladno, musel jsem i zatápět a přikládat v kamnech kanceláři. V jedné z nich byl major Adbacher, který byl již v důchodu. Ten mi dával na přilepšenou chleba nebo kousek salámu. Na zdi měl přidělanou velkou mapu a na ní červenými špendlíky vyznačen posun fronty. Tento stav trval až do února příštího roku.

Pro materiál, do již hotové dílny, jsme jezdili vlakem do Harburgu, který byl předměstím Hamburku. Využili jsme našeho přespání zde a Hamburk si pořádně prohlédli. Svezli jsme se podzemní drahou, navštívili zoologickou zahradu, kino a podívali jsme se i do jedné místní hospody. Stalo se tak během našich tří až čtyř cest, kdy nás pět kluků převáželo v ruksacích a kabelách materiál potřebný pro práci v dílně. Naše cesty skončily ve chvíli, kdy se na přepravu materiálu začalo používat aut. V Brémách jsme chodili do hospody, která byla podobná staré hospodě v Rejdůvni. Zde jsme tancovali s Francouzkami, kterých zde bylo hodně, a vůbec nevadilo, že jsme si nerozuměli. V rámci propustky jsme se jeli podívat do Cuxhavenu, kde byl v té době

válečný přístav. Po odlivu byla voda na 2 m od břehu pryč. Kotvily zde válečné lodě, které byly kvůli maskování přikryty palachem.

Brémy 1943

V Alpách

Štáb měnil místo a my s ním (v rámci těchto přesunů jsme se jednou ocitli na čtrnáct dní v Mnichově, odkud jsme se dostali na propustku i do nedalekých Alp). Tentokrát to bylo 15. srpna 1943 do Ludwigshafenu, města o trochu většího než Třebíč. Přpravovali jsme se spolu s nákladními a osobními auty, dílnou, ale i např. dvěma páry koní. Zde jsme byli ubytováni spolu s německými vojáky. Ke konfliktům mezi námi nedocházelo, stejně tak s místními lidmi. Ti si mysleli, že jsme z Románie – Rumuni, jelikož jsme měli na sobě hnědé uniformy, které byly přebarvené ze zelených německých. Rozdíly se projevily pouze při stravování. V kuchyni, kterou měl na starosti Vídeňák Mösser, vařili pro nás i důstojníky čtyři naši kluci-kuchaři. Vzhledem k tomu, že nás bylo čtyři sta strážníků, stávalo se, že mnohdy nestíhali, to pak měli k obědu němečtí vojáci brambory oloupané a my ve slupkách. Lišily se i porce, nám v guláši plavaly dva malé kousky masa a vojáci měli talíře vrchovaté. Na rozdíl od nás Němci neznali knedlíky ani zelí. Při obědě jsme vyfasovali chleba, máslo a kousek salámu, což byla večere. Chleba jsme si rozdělili na tři díly, které nám musely vydržet na celý den.

Dílnu jsme měli ve velké místnosti spolu se ševci, rozdělení jsme byli skříněmi. Většinou jsme opravovali mundúry a uniformy. Dělali jsme 8 hodin denně a dostávali 10 marek. Dílnu měl na starost Unteroffizier Boss. Já jsem mu jednou řekl: „Herr Unteroffizier, já jsem bos“. On dobře věděl, co to znamená, pohrozil a donesl mně boty. Německy jsme moc nerozuměli, jelikož jsme s Němci do styku moc nepřišli a na druhé straně nebyla ani chuť se tuto řeč učit. Většinou to končilo „nicht verstehen“ a mávnutím ruky tázaného. Plumočení obstarávali Brňáci Ptáček, Turner a Matuška, kteří byli zaměstnaní v kanceláři hejtmána Eckerta. Zde se scházeli němečtí vojáci a důstojníci a my se tak dozvídali, co se děje u nás doma. Práci jsme neměli špatnou, fasovali jsme uniformy a prádlo, hůře na tom byli naši kluci, co chodili v civilu pracovat k firmám.

Ludwigshafen – v dílně, A. Bačák první zleva

Ludwigshafen – v dílně

Vzpomínám na Vánoce v Ludwigshafenu. Jídla jsme dostali dost a vzhledem k tomu, že pivo zde nebylo dobré, sehnali jsme si na pití z nedalekého Bad Dürkheimu 20 litrů vína. Do Bad Dürkheimu, který se nacházel uprostřed vinařského kraje, jsme jezdili

načerno lokálkou, podobné té naší ze Studence do Velkého Meziříčí. Víno jsme nakupovali v zámku, který stal na kopci, k sehnání zde byly i mošty, ale nákup omezen nedostatkem peněz. Jeden z vojáků nám sehnal 3 litry rumu a my vše svařili. Do kostela jsme v té době nechodili, jednak jsme na to v té době nebyli a v Ludwigshafenu by to nebylo ani možné, jelikož kostel zde byl po bombardování rozbořený. Zvláště v době vánoční jsem se vracel, alespoň ve vzpomínkách, k nám domů. V tom čase jsme bydleli v budišovském lihovaru, kde byl, za majitele JUDr. Richarda Baratty, můj děda lihovarníkem. Byli jsme čtyři kluci, vedle Ládi, Jana a Standy já, jako předposlední

O dění u nás jsme se dozvídali i prostřednictvím dopisů, které bez problémů docházely z domova. To stejné bylo i s balíky, které přicházely do čtyř dnů od odeslání. Jejich obsah byl v dřevěné bedně, kterou udělal v „bednární“ pan Rybníček, a ta se posílala dráhou. Přestože toho za války moc nebylo, z domu mi posílali chleb, štangli salámu, kterou vyhandloval děda u Škodů za líh, který dostával jako naturálie v budišovském lihovaru, a v zimě, kdy se zabíjelo, sádlo a uzené. Po obdržení balíku jsem zavolal na ostatní kluky: „Kluci pojďte,“ a rázem bylo půl bochníku, sádlo a uzené pryč, a to i přes to, že jsme věděli, že budeme mít druhý den hlad. Jeden z kluků, pocházející od Benešova, byl vyučený řezníkem. Od firmy mu posílali paštiky a já je s ním handloval za škvarky. Domů jsme také posílali nevyvolané filmy, které zde vyfotili naši kluci a hotové fotografie naši poslali nazpátek.

Ludwigshafen

V Ludwigshafenu jsme byli ubytováni v domě spolu s německými vojáky, kteří měli pokoje v půdní vestavbě. My jsme byli v patře pod nimi a úplně dole se nacházely stolařská dílna a sprchy. Z našeho okolí jsem se zde setkal se Standou Maštalířem z Rudíkova, Jardou Čechem z Vladislavi a jedním klukem z Vlčatína, jehož jméno si již nepamatuji. Jednou, když jsem se po práci vrátil na světnici, seděli u stolu neznámí kluci. Ptám se jich – odkud jste? K mému překvapení jsem se dozvěděl, že z Třebíčska, jeden z nich byl Zezula z Náramče-Obory. Byli vedeni jako „náhradní muži“, když někoho propustili, šli náhradou za něho.

Ludwigshafen 1943 – před dílnou, A. Bačák v horní řadě druhý zleva

V době silnicích náletů anglických a amerických letadel, které byly zpočátku včas ohlašovány sirénami, se z amplionu, když letadla přelétala Rýn, ozývalo hlášení „Siegfried Richard“, a ve chvílích, kdy byla nad Mannheimem (Ludwigshafen a Mannheim dělila řeka Rýn), bylo slyšet „Töne, Töne“. Rychle jsme se v těch chvílích přesouvali do betonových krytů ve městě, jejichž stěny byly 3 m silné a měly několik poschodí, přičemž do spodní části chodily ženy a děti. Při alarmech býval mnohdy takový chaos, že se o nás nikdo nestaral. Jeden z naší světnice toho využil a utekl. Chytili ho, co s ním bylo dál, nevím. Utíkat nemělo cenu.

Ludwigshafen 21. 4. 1944

Ludwigshafen 23. 4. 1944 – po náletu

Při jednom takovém náletu jsem zažil jeden otřesný zážitek. Bylo to 23. dubna 1944, kdy anglická letadla nejenom přelétala, ale začala pouštět bomby, tehdy jsem po vyhlášení poplachu rychle odnášel z kanceláře našeho domu kufrы do krytu a u vchodu jsem se potkal s hauptmanem od 1. kompanie. Ve chvíli, kdy jsem byl asi deset metrů od krytu, uslyšel jsem hvízdání bomb a detonaci, až jsem zavrával. Jak jsem později zjistil, jednou z bomb byl zasažen i náš dům. Zahynul, vedle německého důstojníka, se kterým jsem se potkal u dveří domu, i jeden z našich kluků.

Z rozbořené budovy jsme se přestěhovali do nové, ani zde jsme nepobyli dlouho. Po jednom z náletů náš dům vyhořel do základu a všechno, co jsme v něm měli, bylo zničeno, takže jsme neměli nic a čekalo nás další stěhování. Nový dům se nacházel naproti domu s kuchyní, kam jsme všichni chodili na obědy. Jednou, když jsme byli nastoupeni na dvoře na oběd, přišel alarm. Rychle jsme se vrátili nazpět a zatáhli závěsy v oknech. V tom strašná rána, kuchyň dostala přímý zásah. Kuchyňské kotle létaly vzduchem a všude bylo plno stěpů. Po uklizení dvora se vytáhla polní kuchyně a vařilo se znovu.

Ludwigshafen, A. Bačák třetí zprava

Na dovolenou, která trvala 12 dní, jsem se domů dostal dvakrát. Z Ludwigshafenu do Brna to bylo 1300 km a cesta trvala jeden den. Jel jsem přes Ulm, Mnichov, Linec, Vídeň a konečnou stanicí bylo Brno. Zde jsem přespal a druhý den jsem jel domů. Při své druhé cestě, ve chvíli, kdy jsme byli u Mnichova, začal nad námi přelétat svaz letadel. Vlák zastavil a všichni vojáci z něj utíkali rychle pryč, věděli, že je zle.

Po prohrané bitvě u Stalingradu a otevření druhé fronty bylo patrné, že válka je pro Němce prohraná, i němečtí vojáci kolem nás to cítili. Tyto informace jsme se dozvídali od již zmíněných brněnských kluků, kteří se mezi důstojníky pohybovali. Zvýšil se i počet náletů. Vedle Ludwigshafenu byla bombami nejvíce poničena města Essen, Brémy, Dortmund a Kolín nad Rýnem.

Chystali jsme se na cestu domů. Některým klukům se to podařilo již začátkem března. Propuštění byli na základě žádosti z domova, neboť se měli ženit. I já jsem se o něco podobného pokusil. V kostele jsem měl již ohlášky, ale žádost do Německa nedošla, zřejmě byla špatně odeslána. S blízcím se koncem války se Němci o nás nezajímali. Nikoho nezajímalo, jestli máme peníze na cestu zpět, nastala svízelná situace, kterou jsme si museli vyřešit sami.

Pro návrat domů jsme zvolili jízdní kolo. Měli jsme vyfasovaná kola černé barvy a na těch nás 16. března 1945 několik z Ludwigshafenu vyjelo. Zvolili jsme vedlejší silnice, které však byly v dobrém stavu, a jeli předpokládaným směrem, s tím, že jsme nevěděli, kde budeme přespávat, ani co budeme jíst. Mapu jsme neměli, a tak se někdy stalo, že jsme bloudili. Na své cestě jsme přijeli 1. května do malé vesnice, kde nás míjela kolona tanků s bílými hvězdami, jednalo se o Američany. Byli jsme zde vlídně přijati, a tak jsme se rozhodli, že se zde několik dní zdržíme a odpočineme si. To už jsme zůstali jenom tři.

V domě sedláka jsme nebyli sami. Ve větším hospodářství se několik Polek staralo o krávy a o koně jeden Francouz. Ten s nimi vyvážel na pole hnůj, který jsme nakládali, a já jsem je vodil při sázení brambor. Předcházelo tomu roztřídění sadby pomocí strojku, poté se s koněm vyoraly brázdy, do kterých se brambory vložily a my je nakonec s Francouzem zaorávali. Při jednom obědě, kdy byla zelovka, jsme čekali, až dostaneme porci z velké mísy na talíř. Jaké bylo naše překvapení, když všichni začali jíst společně právě z této mísy. Sedlák měl tři syny. Jeden padl ve Francii, druhý byl někde u Plzně a o třetím neměl zprávy.

Při naší další cestě jsme sjeli do doliny překlenuté mostem, po kterém jezdil vlak (připomínalo mi to železniční most mezi Náměštěm nad Oslavou a Kralicemi). Najednou se před námi objevila americká hlídka. Sebrali nám kola, která hodili na hromadu k ostatním, a ve chvíli, kdy přijíždělo nákladní auto, nám voják ukázal, abychom si nastoupili a my jeli asi hodinu bez toho, že bychom věděli kam. Když jsme vystoupili, byli jsme na neznámém místě, a ke všemu bez kol.

Ze všeho nejdůležitější bylo sehnat nová kola. Dvěma kamarádům, kteří byli od Písku, se to podařilo, mně stále ne. Po určité době jsem v dáli spatřil, jak se někdo učí jezdit na kole. Zašel jsem za klukem s prosbou, jestli by mi kolo nedal – za nic na světě. V ruksaku jsem měl mimo jiné i nové kalhoty. Vytáhl jsem je, a on hned „davaj brjuki“ (dej kalhoty). Dal jsem mu „brjuki“ výměnou za dámské kolo a díky tomu mohli pokračovat dál. Bez dalších problémů a nepřijemností jsme dojeli až do Vimperku, kde jsme vedle Američanů potkávali i Rusy. Odtud jsme jeli na Strakonice, tam se kluci z Písku ode mne odpojili a já pokračoval do Milčína u Tábora. V Milčíně jsem přespal dvě noci u svého bratra a poté jel již domů. Domů jsem přijel po více než dvou měsících, při kterých jsem ujel přes tisíc kilometrů, 28. května. Měl jsem pouze prázdný ruksak, jehož obsah jsem cestou vyměnil především za jídlo, šťasten však, že jsem to vše přežil.

Došlo i na dříve plánovanou svatbu. Měl jsem ji 19. června 1945. Poté následovala vojna, na kterou jsem nastoupil 1. října 1945 Uničově, opět jako krejčí. Zde jsem byl až do 7. února 1946, bylo to v době, kdy jsme se po parcelaci přestěhovali na Holeje, ale to již jiná kapitola.

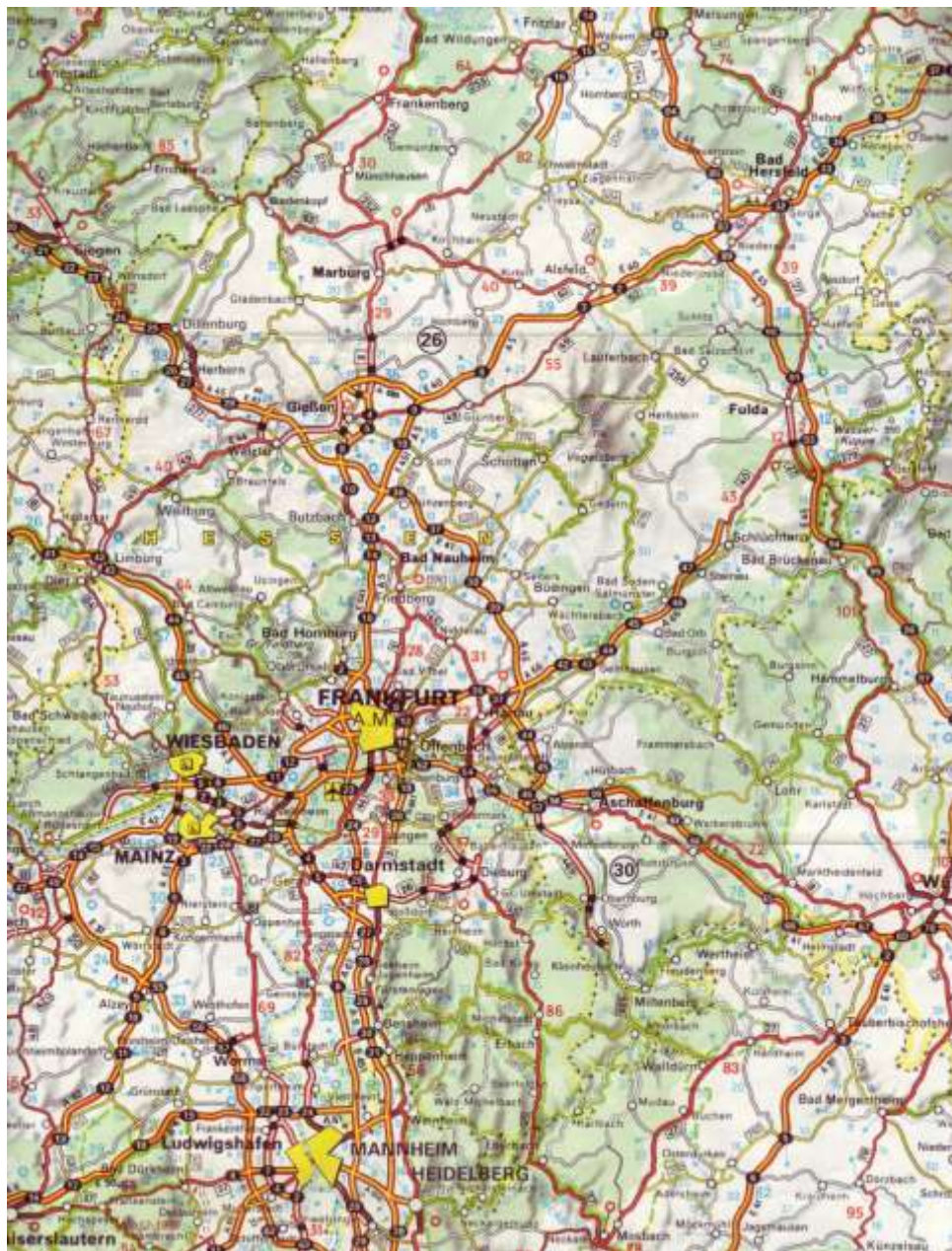
Na vojně v Uničově 1945/46, A. Bačák vpravo

Po válce jsme plánovali s Růžičkou z Poříčí, že bychom se do Německa jeli podívat. Odkládali jsme to, mezitím zestárlí a dnes již není dostatek sil tuto cestu vykonat. Do Ludwigshafenu se však vrátil kamarád Polák. Říkal: „Město je nově vystavěno, už byste to tam ani nepoznali.“

Po válce jsme se my nuceně nasazení scházeli v Třebíči a prostřednictvím jednoho z nás, který to měl na starosti, žádali o odškodnění. Štěstím bylo, že se na Úřadě práce v Třebíči zachoval archív s údaji, které byly nutné pro jeho získání. Vše dobře dopadlo a já odškodnění získal.

Když se po tolika letech ohlédím nazpátek, zjišťuji, že mi některé události již vypadly z paměti, ale přesto jich tam pár zůstalo a o ty jsem se s vámi rád podělil.

Alois Bačák

Zdroj:
Rozhovor s Aloisem Bačákem, 2. 8. 2007
Seznam Encyklopedie – Totální nasazení

Sestavil Karel Pavlíček

Na titulní straně: Alois Bačák v roce 2007

Příloha Budišovského zpravodaje č. 3/2007
Samostatně neprodejné

www.horacko.cz/budisov/zpravodaj

Vydává: Obecní úřad Budišov, IČO 00289159, tel. 568 875 110, e-mail: ou.budisov@horacko.cz
Redakce: Karel Pavlíček (e-mail karel_pavlicek@volny.cz, tel. 568 875 212),

Mgr. Jiří Horák.

Vyšlo v Budišově dne 30. 9. 2007

Technická realizace: Ing. Ladislav Dokulil

Tisk Tiskárna Charvát, s.r.o., Velké Meziříčí